

Rapport van het NetQues-project De logopedieopleiding in Europa Eenheid in Diversiteit

Network for Tuning Standards and Quality of Education
Programmes in Speech and Language Therapy/Logopaedics
across Europe (NetQues): een multilateraal academisch en
professioneel netwerk

26 september 2013

Project No. 177075-LLP-1-2010-1-FR-ERASMUSENWA

Lifelong
Learning
Programme

Het NetQues-project werd ondernomen met de steun van de Europese Unie.
Het project werd mede gefinancierd door het Education Audiovisual & Culture
Executive Agency van de Europese Commissie

Deze publicatie geeft enkel de standpunten weer van de auteurs. De Europese
Commissie kan niet verantwoordelijk worden gesteld voor enig gebruik van de ingesloten
informatie.

© 2013 by CPLOL/NetQues

All rights reserved

The summary document may be reproduced or transmitted electronically in full or in sections subject to acknowledgment of NetQues.

ALGEMENE SAMENVATTING

- I Het NetQues-project - *Network for Tuning Standards and Quality of Education programmes in Speech and Language therapy/logopaedics across Europe* - is het resultaat van een multilateraal academisch en professioneel netwerk bestaande uit 65 partners uit 31 Europese landen. Dit project werd geleid door de Europese beroepsvereniging voor logopedisten CPLOL (*Comité Permanent de Liaison des Orthophonistes/Logopèdes de l'Union Européene*).
- II Logopedie is wereldwijd erkend als een onafhankelijk beroep dat in vele landen wettelijk erkend is. De ontwikkeling en de uitbreiding van de Europese Unie gaat gepaard met een toenemende wetgeving om grensoverschrijdende mobiliteit en erkenning van kwalificaties tussen lidstaten te bevorderen. Hierdoor is de noodzaak ontstaan om opleidingsprogramma's binnen en buiten de Europese Unie te onderzoeken en te analyseren. Het NetQues-project heeft tot doel gelijkenissen en verschillen tussen logopedieopleidingen in kaart te brengen. Het beschrijft de gemeenschappelijke kerncompetenties die wenselijk en noodzakelijk zijn om als beginnende logopedist veilig en effectief het beroep uit te oefenen. Het NetQues-project heeft de EU *Tuning principles* omarmd in het zoeken naar referentie- en convergentiepunten en naar een gemeenschappelijk begrip, zodat het kan fungeren als "*a platform for developing reference points at subject area*".¹
- III Spraak, taal- en communicatiestoornissen zijn van oudsher gedocumenteerd. Tegen het einde van de negentiende eeuw bestond er binnen en buiten Europa een body of knowledge en waren er een beperkt aantal beroepsbeoefenaars die zich bezighielden met de studie en de behandeling van spraakstoornissen. Sinds die begindagen heeft de discipline zich ontwikkeld tot een onafhankelijk wetenschappelijk domein. Deze ontwikkeling wordt ondersteund door de Europese beroepsvereniging CPLOL.
- IV De logopedische discipline richt zich op de processen, de ontwikkeling en de stoornissen op het vlak van de menselijke communicatie en het slikken. In het bijzonder richt ze zich op de beschrijving, het onderzoek en de behandeling van stem- spraak, taal- en slikstoornissen. De logopedist is als beroepsbeoefenaar competent in de preventie, het onderzoek, de behandeling en de wetenschappelijke studie van de menselijke communicatie en aanverwante stoornissen.
- V De beroepsuitoefening is door de jaren heen veranderd als gevolg van maatschappelijke tendensen en de vooruitgang in aanverwante academische gebieden zoals geneeskunde, psychologie, linguïstiek, sociologie en pedagogiek. Demografische gegevens, diagnosetechnieken, technologische vooruitgang, communicatietechnologie en sociologische evoluties hebben het werk van de logopedist beïnvloed. De logopedische praktijk is in de verschillende Europese landen geleidelijk uitgebreid, met een veranderende focus en andere prioriteiten.

¹ González, J. and Wagenaar, R. (2003). Tuning educational structures in Europe. Bilbao: University of Deusto. Retrieved 15-06-2013 http://www.relint.deusto.es/TUNINGProject/documentos/Tuning_phase1/introduction page 1

- VI Het NetQues-project heeft tot doel:
- academische en professionele profielen van logopedisten binnen Europa te beschrijven
 - de doelstellingen van de logopedische opleidingsprogramma's en de te bereiken leerdoelen te beschrijven (in termen van kennis, begrip en vaardigheden)
 - de generieke en de beroepsspecifieke competenties die verworven moeten worden tijdens de opleiding, te identificeren.
- VII Het project omvatte 65 partners afkomstig uit alle 27 landen van de Europese Unie, plus Liechtenstein, Noorwegen en de kandidaat EU-landen IJsland en Turkije. De partners waren hoofdzakelijk afkomstig uit diverse logopedieopleidingen, maar ook enkele beroepsverenigingen waren erbij betrokken. De coördinatie van het project berustte bij CPLOL, de overkoepelende beroepsvereniging waarin beroepsbeoefenaars alsook academici vanuit elk Europees land vertegenwoordigd zijn. Elke partner werd toegewezen aan één van de zes werkgroepen (WG), zodat een variatie aan expertise en geografische spreiding gewaarborgd was in elke groep. Vervolgens werden voor elke WG doelstellingen geformuleerd conform de uitgangspunten van het *Tuning*-proces. Elke WG was verantwoordelijk voor een bepaald onderdeel van het project. Er werd gekozen voor een etnografische onderzoeksstrategie, waarbij gebruik werd gemaakt van verantwoordelijke aanspreekpersonen uit het brede spectrum van expertise van de deelnemers. Om een zo volledig mogelijk beeld te vormen van de huidige stand van zaken van logopedieopleidingen en de diversiteit daarbinnen, werden twee vragenlijsten opgesteld en verzonden naar alle EU-landen. De enquêtes onderzochten de diversiteit aan logopedische kwalificaties. De resultaten geven informatie over het profiel en over de verwachte competentiestandaarden van de pas afgestudeerde logopedist.
- VIII Profielen: de resultaten van beide vragenlijsten tonen aan dat alle landen (met uitzondering van twee) op zijn minst één (en vele beduidend meer dan één) logopedisch opleidingsprogramma aanbieden, dat leidt tot een professionele kwalificatie in logopedie. Logopedieopleidingen in Europa bevinden zich hoofdzakelijk binnen hoger onderwijsinstellingen, worden in de meeste gevallen gesubsidieerd door de overheid en zijn meestal georganiseerd in faculteiten of afdelingen samen met andere opleidingsprogramma's binnen het domein van de gezondheidszorg.
- IX Het kwalificatieniveau dat logopedisten toelaat om het beroep uit te oefenen is minstens een bachelors niveau, bereikt na minimaal drie jaar initieel onderwijs. Een masterdiploma (Europees kwalificatieniveau 7) kan behaald worden na een totaal van vijf jaar hoger onderwijs (drie bachelorjaren en twee masterjaren). Voor doctoraten komen daar gemiddeld drie extra jaren bij. Een doorgroei van bachelor via master naar doctoraat is mogelijk in bijna elk Europees land. Normaal gezien worden 60 ECTS studiepunten toegewezen per academiejaar.
- X De meeste programma's worden gereguleerd door de staat of de overheid. Frankrijk rapporteerde het hoogste aantal logopediestudenten. België en Nederland scoren onverwacht hoge aantallen studenten. Dit kan mogelijk voor

een deel verklaard worden door hun geografische ligging ten opzichte van Duitsland, waardoor ook Duitse studenten aangetrokken worden die een bachelordiploma logopedie willen behalen. Hierbij moet vermeld worden dat sommige van de verkregen cijfers schattingen zijn, omdat veel landen geen nationale statistieken per studiedomein bijhouden.

- XI De opleidingsprogramma's hanteren een brede waaier aan toetsinstrumenten, variërend van schriftelijke examens, mondelinge examens, vaardigheidsexamens, reflectieverslagen, competentieportfolio's, klinische praktijkexamens, videoanalyses tot zelfevaluaties van studenten. Naast de theoretische studie bevatten alle programma's begeleide klinische praktijk als sleutelcomponent tot het behalen van de vereiste eindkwalificatie. Klinische competentie wordt hoofdzakelijk geëvalueerd door klinische supervisors. De manier waarop klinische competentie getoetst wordt kan erg variëren en omvat schriftelijke toetsing, mondeling examen, vormen van observaties en evaluaties, portfolio of gevalsbesprekingen. Bijna tweederde van de bevroegde programma's vereisen een onderzoeksproject van hun studenten.
- XII Competenties: het opleiden van logopedisten vereist dat studenten in staat zijn de noodzakelijke competenties te verwerven en in te zetten. Deze verworven competenties moeten hen in staat stellen de complexe combinatie van theorie en praktijk samen met interactievaardigheden om te zetten tot effectief evidence based handelen.
Het meest opvallende kenmerk van de totale onderzoeksresultaten die het belang vergelijken van de beroepsspecifieke en generieke competenties die nodig zijn als startkwalificaties voor de logopedist, was de grote mate van overeenstemming tussen academici, afgestudeerden en werkgevers.
- XIII De bevroegde beroepsspecifieke competenties zijn allemaal gerelateerd aan preventie, diagnose, behandeling en counseling van cliënten en hun omgeving. De beroepsspecifieke competenties die het meest als 'noodzakelijk' werden aangevinkt, zijn gerelateerd aan zes domeinen: Praktijk van de logopedist, Onderzoek en identificatie van communicatiestoornissen en slikproblemen, Plannen en implementeren van interventies, Plannen, onderhouden en evalueren van dienstverlening, Preventie en professionele ontwikkeling, Levenslang leren en specifiek ethische verantwoordelijkheden.
- XIV Wat de generieke competenties betreft, worden inter- en intrapersoonlijke competenties het meest als cruciaal beschouwd.
- XV Benchmarks (referentiepunten, standaarden): de competenties die door alle respondenten het meest als "noodzakelijk" werden geciteerd voor een pas afgestudeerde logopedist, zijn opgenomen in Annex I.
Dit document kan beschouwd worden als de EU-breed overeengekomen gemeenschappelijke standaarden die iedere logopedist dient te bereiken alvorens in staat te zijn het beroep uit te oefenen. Tevens vormen deze standaarden een referentie voor de initiële logopedieopleidingen. Dit document wordt daarom aanbevolen als standaard waaraan alle Europese logopedieopleidingen dienen te voldoen. De verwachte (start)competenties die als essentieel worden beschouwd, weerspiegelen verschillende niveaus. De overgrote meerderheid van deze

competenties situeren zich op de niveaus 6 en 7 van het *European Qualifications Framework*.

- XVI Logopedieopleidingen binnen Europa zijn verschillend, dynamisch en in constante ontwikkeling. Het beroep bevindt zich in verschillende stadia van ontwikkeling in de verschillende landen van de Europese Unie. Er is echter een gemeenschappelijk doel en een diepgaande betrokkenheid tussen logopedisten en logopedieopleidingen om ervoor te zorgen dat zij de best mogelijke afgestudeerden afleveren, die in staat zijn de best mogelijke zorg te bieden aan al diegenen die logopedische hulp nodig hebben. De samenwerking tijdens de gehele looptijd van het NetQues-project is daarvan een bewijs. Dankzij dit engagement en de aanwezige expertise van alle deelnemers ziet de toekomst van het beroep en van de service die het geeft aan mensen die logopedische hulp nodig hebben, er rooskleurig uit.

HOOFDSTUK 7 - VERWACHTE VERWORVEN COMPETENTIES DOOR PAS AFGESTUDEERDE LOGOPEDISTEN

7.1 Inleiding

Opleidingen hebben als doel het stimuleren van competentieverwerving. Zoals beschreven in hoofdstuk 3, is logopedie een complexe wetenschappelijke discipline en een beroepenveld. Het is belangrijk dat de leerresultaten voor de nieuwe beroepsbeoefenaars worden beschreven op een dusdanige manier dat alle noodzakelijk geachte competenties erin vervat zijn. Tevens was het volgens de geraadpleegde deskundigen wenselijk de integratie van deze noodzakelijke competenties in de beroepspraktijk te benadrukken, omvattende :

1. de noodzakelijke technische competenties voor het uitvoeren van de taak van de logopedist
2. de toepassing van kennis en inzicht met gepaste attitude en beslissingsstrategieën
3. de voortdurende ontwikkeling van het individu als persoon en als professioneel.

Beroepsbekwaamheid wordt vaak beschreven in termen van “de juiste dingen doen”, “de juiste dingen op de juiste manier doen” en “de juiste persoon die het doet”, zoals in Hardens beschrijving van medische opvoedkunde (2002)^{2,3} en Adams (2006)⁴ inleiding tot leerresultaten in het EUA Europese Bologna handboek.

In *Tuning*, worden competenties beschreven als referentiepunten voor curriculumontwikkeling en evaluatie, niet als een keurslijf. Ze laten flexibiliteit en autonomie toe in de ontwikkeling van curricula. Tegelijkertijd bieden ze een gemeenschappelijke taal aan om te beschrijven wat curricula nastreven.

De *Tuning* methodologie identificeert competenties enerzijds in termen van **generieke** competenties of transfereerbare vaardigheden. Dit wil zeggen, die bekwaamheden die niet toegeschreven worden aan het leren of toepassen van een specifiek onderwerp. Anderzijds in termen van **beroepsspecifieke** competenties die onmiddellijk gerelateerd zijn aan de discipline of het onderwerp, in dit geval logopedie.

Voor dit project dat zich focust op logopedie, kwamen de projectpartners overeen dat het focussen op datgene waartoe de nieuw gekwalificeerde onafhankelijke professioneel in staat moet zijn, het meest geschikte middel was om programma's te vergelijken. In deze context werd competentie beschreven en gedefinieerd niet enkel en alleen als ‘in staat

² Harden, R. M. (2002a). Developments in outcome-based education. *Medical Teacher*, 24(2), 117-120.

³ Harden, R. M. (2002b). Learning outcomes and instructional objectives: is there a difference? *Medical Teacher*, 24(2), 151-155.

⁴ Adam, S. (2006) An introduction to learning outcomes. In Froment E., Kohler J., Purser L. and Wilson L. (Eds), *EUA Bologna Handbook article B.2.3-1*. Berlin: Raabe.

zijn om iets te doen', maar tevens 'iets te doen met begrip, flexibiliteit en gebruik makend van hogere cognitieve vaardigheden als analyse en synthese'. Dit omvat ook het in staat zijn om informatie adequaat te zoeken, te selecteren en te gebruiken. De pas afgestudeerde professioneel dient niet alleen in staat te zijn om reflecterend kritisch te denken, doch ook de best mogelijke evidence based actie te ondernemen. Professionele competentie bevat dus een variatie aan vaardigheden: kennis - cognitieve/intellectuele, psychomotorische/fysieke vaardigheden en vaardigheden in het affectieve domein, attitudes, gevoelens en emoties.

Daarom focust het project op het identificeren van die beroepsspecifieke competenties die van cruciaal belang zijn voor nieuw gekwalificeerde⁵ logopedisten, zodat ze zich van andere afgestudeerden kunnen onderscheiden en in het bijzonder van afgestudeerden van andere disciplines. Generieke competenties worden ook beschreven en zijn nodig als basis voor de ontwikkeling van de beroepsspecifieke competenties. Ze worden apart van de beroepsspecifieke competenties onderzocht.

In de resultaten die verder in dit rapport worden beschreven, wordt een onderscheid gemaakt tussen beroepsspecifieke kennis, vaardigheden en attitudes (Annex IV). Dit is in de eerste plaats gebeurd om die competenties te identificeren die essentieel zijn en die die wenselijk zijn voor een efficiënte en effectieve logopedische beroepsuitoefening in Europa. In de tweede plaats om de graad van interrelatie van competenties in de drie domeinen (kennis, vaardigheden, attitudes) aan te tonen.

Dit project beschrijft de specifieke integratie van kennis, begrip, beroepsspecifieke vaardigheden en attitudes die de logopedist nodig heeft om te functioneren conform de eisen gesteld in specifieke logopedische settings (gezondheid/onderwijs/sociale sector). De doelstellingen van het NetQues-project zijn dan ook complementair aan en erg gelijklopend met de objectieven van het EQF model.

⁵ Nieuw gekwalificeerd = 'iemand die met succes een logopedieopleiding heeft afgerond en klaar is om onafhankelijk te werken als logopedist'.

Tabel 7.1 Vergelijking van de objectieven van EQF en NetQues

Objectieven	
EQF	NetQues
<ul style="list-style-type: none"> • Kwalificatie die leesbaarder en begrijpelijker is tussen verschillende landen en systemen in Europa • Promoten van burger-mobiliteit tussen landen en faciliteren van levenslang leren • Verhogen van de transparantie van kwalificaties. 	<ul style="list-style-type: none"> • Overeenstemming bereiken over gemeenschappelijke standaarden en benchmarks voor pas afgestudeerde logopedisten • Faciliteren van grotere mobiliteit tussen landen van gekwalificeerde beroepsbeoefenaars • Bevorderen van de ontwikkeling van het beroep • Adviseren van onderwijsinstellingen en belangrijkste stakeholders met betrekking tot het logopedieonderwijs in alle landen van Europa • Bevorderen van de toegankelijkheid tot logopedische dienstverlening door goed gekwalificeerde logopedisten voor alle Europese burgers

7.2 Methode

Zoals reeds beschreven in hoofdstuk 5, stelde een team van experts op het gebied van logopedieonderwijs, een lijst op van beroepsspecifieke en generieke competenties. Zij baseerden zich op een review van bestaande documenten en onderwijsprogramma's, regelgevende kaders, Europese referentiepunten en standaarddocumenten, alsook wereldwijde logopedische competentiekaders met inbegrip van documenten gebruikt in de USA (ASHA)⁶, Australië (SPA)⁷, Canada (CASLPA)⁸ en de IALP-richtlijnen⁹. De voorgestelde items werden herhaaldelijk verfijnd, gebruik makend van een aangepaste Delphi techniek, door grotere groepen van experts en van collega's in logopedieopleidingen en de klinische praktijk erin te betrekken. Deze inspanning resulteerde in een consensuslijst van 60 beroepsspecifieke en 38 generieke competenties (zie Annex IV voor de items van de vragenlijst).

De beroepsspecifieke competenties werden gerelateerd aan de volgende acht domeinen:

⁶ ASHA (2009) Standards and Implementation Procedures for the Certificate of Clinical Competence in Speech-Language Pathology Revised March 2009 American Speech-Language-Hearing Association Retrieved from: http://www.asha.org/certification/slp_standards/

⁷ SPA (2010) Code of ethics. Retrieved from <http://www.speechpathologyaustralia.org.au/library/CodeofEthics.pdf>

⁸ CASLPA (2008) Canadian Association of Speech-Language Pathologists and Audiologists (CASLPA) Scope of Practice for Speech-Language Pathology. Retrieved from: http://www.caslpa.ca/PDF/Scope_of%20Practice_SLP_english_2008.pdf

⁹ IALP Guidelines for Initial Education in Speech Language Pathology. *Folia Phoniatica et Logopaedica*. 2010, 62(5), 210-16.

- werkgebied (praktijk van de logopedist)
- diagnostiek en identificatie van communicatie- en slikmoeilijkheden
- planning en implementering van de interventie
- planning, onderhoud en evaluatie van diensten
- preventie
- kwaliteitsborging
- onderzoek
- professionele ontwikkeling, levenslang leren en specifiek ethische verantwoordelijkheden.

De generieke competenties werden gerelateerd aan de volgende drie domeinen:

- instrumentele competenties
- interpersoonlijke en intrapersonlijke competenties
- systemische competenties.

De totale lijst van 98 competenties vormde de basis van een vragenlijst (in het Engels) die - samen met een verklarende woordenlijst - gestuurd werd naar de leidinggevende partner in elk land met de vraag om deze enquête te laten vertalen in de taal van het land. Deze vertaling gebeurde zo mogelijk door logopedisten van het Engels naar de moedertaal met terugvertaling als controle. De vragenlijst en de verklarende woordenlijst werden aldus vertaald in 24 talen. Via SurveyMonkey¹⁰ kon de vragenlijst vervolgens door iedere deelnemer online ingevuld worden in zijn/haar voorkeurs taal.

De vragenlijst werd verstuurd naar drie groepen van respondenten:

1. Docenten/lesgevers/onderzoekers van logopedieopleidingen
2. Recent afgestudeerde logopedisten (laatste 5 jaar)
3. Werkgevers van logopedisten (met inbegrip van managers in de gezondheidszorgsector).

Aan de respondenten werd gevraagd om de competenties te beoordelen als:

- Niet noodzakelijk om in staat te zijn te werken als een pas afgestudeerde logopedist
- Wenselijk maar niet noodzakelijk om in te staat te zijn te werken als een pas afgestudeerde logopedist
- Noodzakelijk om in staat te zijn te werken als een pas afgestudeerde logopedist.

Een pas afgestudeerde logopedist werd gedefinieerd als 'iemand die met succes een logopedieopleiding heeft afgerond en klaar is om onafhankelijk te werken als logopedist'.

¹⁰ www.surveymonkey.com (Pro Gold version)

De data, dat wil zeggen, de antwoorden op de vragenlijst, werden door het team van Werkgroep 3 statistisch verwerkt. Zij maakten hierbij gebruik van SAS software ¹¹ en Excel¹², en pasten beschrijvende statistiek toe en ook statistische analyses van respondentengroepen en itemkenmerken.

7.3 Resultaten en belangrijkste bevindingen

Een totaal van 4383 reacties werd ontvangen bij het afsluiten van de SurveyMonkey link. Van de 4383 ontvangen reacties, waren 2863 (65%) volledig ingevuld en gebruikt voor de analyse. De 1520 reacties met onvolledige data werden niet gebruikt voor statistische verwerking.

7.3.1 De meest significante beroepsspecifieke competenties

De 25 beroepsspecifieke competenties die het meest frequent als 'noodzakelijk om in staat te zijn te werken als een pas afgestudeerde logopedist' werden aangeduid door de drie groepen van respondenten zijn weergegeven in tabel 7.2.

Deze als noodzakelijk beschreven beroepsspecifieke competenties, zijn gerelateerd aan zes van de acht hierboven (zie 7.2) beschreven domeinen, namelijk:

- Werkgebied (praktijk van de logopedist)
- Diagnostiek en identificatie van communicatie- en slikmoeilijkheden
- Planning en implementering van de interventie
- Planning, onderhoud en evaluatie van diensten
- Preventie
- Professionele ontwikkeling, levenslang leren en specifiek ethische verantwoordelijkheden

Respondenten vinden dus dat logopedieopleidingen specifiek competenties dienen aan te leren die gerelateerd zijn aan onderzoek, diagnose, behandeling, preventie en counseling om te kunnen starten als praktiserend logopedist.

¹¹ SAS Version 9.3 (TS1MO) of the SAS-system for Unix. Copyright © 2002-2010 by SAS Institute Inc. SAS and all other SAS Institute Inc. product or service names are registered trademarks or trademarks of SAS Institute Inc., Cary, NC, USA.

¹² EXCEL Microsoft for Windows/Mac

Tabel 7.2 De 25 beroepsspecifieke competenties die het meest geciteerd worden als ‘noodzakelijk om in staat te zijn te werken als een pas afgestudeerde logopedist’

	Meest geciteerd als noodzakelijke Beroepsspecifieke Competentie Descriptoren
1.	Kan spraak- en taalstoornissen onderzoeken, diagnosticeren en behandelen
2.	Begrijpt de professionele rollen en grenzen van een logopedist
3.	Kan – indien nodig - de cliënt tijdig en adequaat doorverwijzen naar andere professionals
4.	Kan gepaste feedback geven aan de cliënt en naaste omgeving en mantelzorgers, en dit in begrijpelijke taal
5.	Implementeert adequate therapietechnieken en gebruikt hiervoor het noodzakelijke materiaal en instrumentarium
6.	Kan onderzoeksresultaten mondeling en schriftelijk rapporteren, inclusief de analyse en de interpretatie van onderzoeksinformatie
7.	Integreert onderzoeksresultaten met andere informatie om behandeldoelen vast te leggen
8.	Leeft de ethische code na van de beroepsvereniging en/of handelt zoals voorgeschreven door de werkgever en/of de wetgevende instanties
9.	Begrijpt de rationale en de onderliggende principes van specifieke therapeutische methoden
10.	Bespreekt lange termijn resultaten en beslist in samenspraak met de cliënt of logopedische therapie aangewezen of nodig is
11.	Merkt ontbrekende informatie op die nodig is om de stoornissen van de cliënt te begrijpen en zoekt informatie op om deze hiaten op te vullen
12.	Analyseert en interpreteert onderzoeksresultaten correct en integreert informatie van anamnesegegevens en andere relevante bronnen in zijn bevindingen
13.	Kan weloverwogen beslissingen nemen om de gekozen technieken, behandelingen of procedures op te starten, voort te zetten, aan te passen, te beëindigen en kan deze beslissingen adequaat verantwoorden en registreren
14.	Selecteert en plant adequate en effectieve interventies en betreft daarbij sleutelfiguren uit de omgeving van de cliënt
15.	Legt contact en vergemakkelijkt de deelname aan het onderzoek en het differentiaal diagnose proces
16.	Bereidt een cliënt gepast voor op het beëindigen van de therapie door een eindpunt af te spreken met de cliënt en met relevante betrokkenen en volgt daarbij de gepaste afrondingsprocedures

17.	Documenteert resultaten van interventies en elke verandering in het interventieplan
18.	Draagt bij tot de preventie van het optreden of ontwikkelen van communicatie-, eet-, drink- of slikmoeilijkheden door vroegtijdige interventie bij stoornissen
19.	Identificeert de invloed van verschillende situaties, omgevingen of contexten met betrekking tot de problemen van de cliënt
20.	Ontwikkelt persoonlijke groei als logopedist door inzicht in en verdere ontwikkeling van interpersoonlijke en communicatievaardigheden
21.	Onderkent het effect van de stoornissen op het psychosociaal welzijn, de sociale en de medische status van de cliënt en van relevante anderen
22.	Verzamelt informatie, inclusief kwalitatieve en kwantitatieve gegevens om de effectiviteit van de therapie te evalueren
23.	Begrijpt de rollen van de andere leden van het inter-/ transdisciplinaire team en stelt interventieplannen op in samenspraak met hen
24.	Houdt duidelijke en volledige rapporten bij overeenkomstig de professionele en wettelijke bepalingen en hanteert enkel professioneel geaccepteerde terminologie
25.	Begrijpt de begrippen doeltreffendheid en efficiëntie in relatie tot het logopedisch handelen

7.3.2. Overeenkomstige antwoorden van de drie groepen respondenten

Academici, afgestudeerden en werkgevers spraken zich zeer gelijkaardig uit met betrekking tot de 'meest noodzakelijke beroepsspecifieke competenties'. Tabel 7.3 toont de vijf beroepsspecifieke competenties, die het meest geciteerd werden door 206 werkgevers, 476 academische stafleden en 2181 afgestudeerden die hun initiële opleiding de afgelopen vijf jaar afgerond hebben.

Tabel 7.3 De vijf beroepsspecifieke competenties die het meest geciteerd werden als zijnde noodzakelijk bij elk van de drie groepen respondenten

Meest geciteerde Beroepsspecifieke Competenties door stakeholders		
Werkgevers	Academici	Afgestudeerden
1. Kan spraak- en taalstoornissen onderzoeken, diagnosticeren en behandelen	1. Kan spraak- en taalstoornissen onderzoeken, diagnosticeren en behandelen	1. Kan spraak- en taalstoornissen onderzoeken, diagnosticeren en behandelen
2. Begrijpt de professionele rollen en grenzen van een logopedist	2. Kan gepaste feedback geven bij de interpretatie van onderzoeksresultaten aan de cliënt en zijn omgeving in begrijpelijke taal	2. Begrijpt de professionele rollen en grenzen van een logopedist
3. Kan gepaste feedback geven bij de interpretatie van onderzoeksresultaten aan de cliënt en zijn omgeving in begrijpelijke taal	3. Kan mondeling en schriftelijk onderzoeksresultaten rapporteren, met inbegrip van analyse en interpretatie van onderzoeksinformatie	3. Kan, indien nodig, de cliënt tijdig en adequaat doorverwijzen naar andere professionals
4. Implementeert adequate therapietechnieken en gebruikt hiervoor het noodzakelijke materiaal en instrumentarium	4. Begrijpt de professionele rollen en grenzen van een logopedist	4. Kan gepaste feedback geven bij de interpretatie van onderzoeksresultaten aan de cliënt en zijn omgeving in begrijpelijke taal
5. Kan, indien nodig, de cliënt tijdig en adequaat doorverwijzen naar andere professionals	5. Kan, indien nodig, de cliënt tijdig en adequaat doorverwijzen naar andere professionals	5. Implementeert adequate therapietechnieken en gebruikt hiervoor het noodzakelijke materiaal en instrumentarium

7.3.3 De minst significante beroepsspecifieke competenties

De tien beroepsspecifieke competenties die het minst geciteerd werden als zijnde noodzakelijk om te starten als logopedist, zijn opgenomen in tabel 7.4.

Tabel 7.4. De tien beroepsspecifieke competenties die het minst werden geciteerd als zijnde noodzakelijk voor de pas afgestudeerde logopedist (het minst = 1)

Minst geciteerd als noodzakelijke	
Beroepsspecifieke Competentie Descriptor	
1.	Kan de instrumentale metingen van nasometrie, stroboscopie, nasoendoscopie, laryngoscopie, videofluoroscopie, tympanometrie, akoestische analyse uitvoeren, registreren en interpreteren
2.	Draagt bij tot de ontwikkeling van de discipline of het beroep door onderzoek en gevalsstudies uit te voeren en te publiceren
3.	Is vertrouwd met statistische pakketten
4.	Neemt deel aan onderzoek dat opgestart is of ondersteund wordt door derden
5.	Kan audiometrie uitvoeren, registreren en interpreteren
6.	Geeft suggesties voor het ontwikkelen of verwerven van nieuwe instrumenten of voor het introduceren van nieuwe methoden
7.	Evalueert formele en informele assessment instrumenten en behandelmethoden met betrekking tot recente onderzoeksresultaten
8.	Kan, met voldoende training en ervaring, logopediestudenten begeleiden en coachen
9.	Draagt bij tot de preventie van communicatie-, eet-,drink,- en slikproblemen door middel van het geven van lezingen aan het publiek en andere beroepsgroepen
10.	Draagt bij tot gegevensverzameling ten behoeve van kwaliteitszorgprogramma's

Deze competenties vereisen duidelijk postkwalificaties in het gebied van de logopedie en zijn daardoor niet geciteerd als noodzakelijk voor de beginnende beroepsbeoefenaar.

7.3.4 De meest significante generieke competenties

De 25 generieke competenties die het meest frequent als 'noodzakelijk' werden aangegeven door de drie groepen van respondenten zijn opgenomen in tabel 7.5.

Van de 38 generieke competenties opgenomen in de enquête, scoorden alle items op het vlak van de interpersoonlijke en intrapersoonlijke competenties bij de top 25 van meest geciteerd als noodzakelijk en dit voor alle drie de categorieën respondenten. Tot de top tien van de meest geciteerde generieke competenties behoorden die competenties die gerelateerd zijn aan intrapersoonlijke competenties zoals: '*gedrag dat eerlijk is, oprecht en betrouwbaar*', maar ook '*het vermogen zelfkritisch te zijn en te kunnen reflecteren op het eigen beroepsmatig handelen*'. De meest geciteerde interpersoonlijke vaardigheden waren: '*de vaardigheid om accurate feedback te geven op een begrijpelijke en empathische manier*' en '*empathie tonen ten overstaan van*

cliënten en collega's. De systemische en instrumentele competenties werden over het algemeen als minder belangrijk beschouwd.

Samenvattend tonen de resultaten aan dat inter- en intrapersonlijke generieke competenties als meest cruciaal worden beschouwd.

Daarom moeten deze generieke competenties heel in het bijzonder aangeleerd worden binnen de initiële opleiding om logopedisten in staat te stellen het beroep uit te oefenen. Naast de hoge relevantie van persoonlijke competenties, worden voornamelijk instrumentele competenties gezien als noodzakelijk.

Tabel 7.5 De 25 generieke competenties die het meest geciteerd worden als noodzakelijk door alle respondenten

25 meest geciteerde noodzakelijke Generieke Competentie Descriptoren
1. Toont gedrag dat eerlijk, oprecht en betrouwbaar is
2. Toont het vermogen zelfkritisch te zijn en reflecteert op het eigen beroepsmatig handelen
3. Geeft accurate feedback op een begrijpelijke en empathische manier
4. Toont empathie ten overstaan van cliënten en collega's
5. Neemt verantwoordelijkheid om eigen kennis en vaardigheden levenslang verder te ontwikkelen
6. Toont een positieve attitude en proactief gedrag
7. Is in staat om op doeltreffende en aangename manier informatie te verkrijgen van informanten
8. Gebruikt passende, effectieve vaardigheden en materialen bij schriftelijke, mondelinge en visuele communicatie van informatie en instructie
9. Past zijn eigen gedrag en methodiek aan bij nieuwe situaties
10. Identificeert de belangrijke factor in een probleem en suggereert mogelijke oplossingen
11. Verwoordt de gewenste oplossing/beslissing op een begrijpelijke manier en geeft een overzicht van de te ondernemen stappen
12. Toont waardering en respect voor diversiteit en multiculturaliteit
13. Gebruikt kennis, zoals het identificeren van de belangrijke factoren in een probleem, diens mogelijke oplossingen en valkuilen en risico's ermee geassocieerd, om de meest geschikte oplossing te selecteren voor de specifieke omstandigheden
14. Toont veerkracht in het omgaan met de eisen van het beroep zodanig dat men zijn eigenwaarde behoudt en stress beheersbaar blijft
15. Toont sociale vaardigheden zoals assertiviteit, het vermogen tot samenwerken en tot onderhandelen

16. Analyseert informatie om gepaste conclusies te trekken en onderkent de gevolgen van deze conclusies
17. Synthetiseert informatie van diverse bronnen om een gepaste actie te ondernemen of om een vraag te beantwoorden
18. Past wettelijke en ethische principes toe op informatiebeheer en beschermt de integriteit, betrouwbaarheid en authenticiteit van gegevens
19. Identificeert de risico's en valkuilen die kunnen samengaan met elke mogelijke oplossing
20. Verdeelt taken in concrete stappen en stelt realistische tijdsschema's op rekening houdend met alle vereisten
21. Werkt onafhankelijk
22. Bereikt tijdig doelstellingen of levert producten tijdig af
23. Zoekt informatie op in wetenschappelijke literatuur om de meest relevante oplossing te vinden voor een bepaalde vraag
24. Stelt creatieve en originele oplossingen voor in nieuwe situaties
25. Verzamelt data gebruik makend van verschillende methoden, zoals literatuurstudie, interview, vragenlijsten en observaties

7.3.5 Overeenkomstige antwoorden van de drie groepen respondenten

Net zoals bij de beoordeling van beroepsspecifieke competenties, toonden academici, afgestudeerden en werkgevers zeer vergelijkbare voorkeuren wat betreft het merendeel van hun top-vijf van de 38 generieke competenties. Er was dus een duidelijke overeenkomst betreffende de generieke competenties die als het meest belangrijk werden ervaren. Onderstaande tabel 7.6 toont de top-vijf resultaten van 206 werkgevers, 476 academische stafleden en 2181 afgestudeerden die hun initiële opleiding de afgelopen vijf jaar afgerond hebben.

Tabel 7.6 De vijf generieke competenties die het meest geciteerd worden als noodzakelijk door elk van de drie groepen respondenten

Meest geciteerde Generieke Competenties door stakeholders		
Werkgevers	Academici	Afgestudeerden
1. Toont gedrag dat eerlijk, oprecht en betrouwbaar is	1. Geeft accurate feedback op een begrijpelijke en empathische manier	1. Toont gedrag dat eerlijk, oprecht en betrouwbaar is
2. Geeft accurate feedback op een begrijpelijke en empathische manier	2. Toont gedrag dat eerlijk, oprecht en betrouwbaar is	2. Toont het vermogen zelfkritisch te zijn en reflecteert op het eigen beroepsmatig handelen
3. Toont empathie ten overstaan van cliënten en collega's	3. Toont het vermogen zelfkritisch te zijn en reflecteert op het eigen beroepsmatig handelen	3. Toont empathie ten overstaan van cliënten en collega's
4. Neemt verantwoordelijkheid om eigen kennis en vaardigheden levenslang verder te ontwikkelen	4. Toont empathie ten overstaan van cliënten en collega's	4. Geeft accurate feedback op een begrijpelijke en empathische manier
5. Toont het vermogen zelfkritisch te zijn en reflecteert op het eigen beroepsmatig handelen	5. Gebruikt passende, effectieve vaardigheden en materialen bij schriftelijke, mondelinge en visuele communicatie van informatie en instructie	5. Neemt verantwoordelijkheid om eigen kennis en vaardigheden levenslang verder te ontwikkelen

7.3.6 De minst significante generieke competenties

De tien generieke competenties die het minst geciteerd werden als noodzakelijk om te starten als praktiserend logopedist staan vermeld in tabel 7.7.

Systemische competenties worden meestal beschouwd als wenselijk of niet noodzakelijk. Meer bepaald acht van de tien competenties die beschouwd werden als niet noodzakelijk waren systemische competenties.

Het is duidelijk dat *'in staat zijn om beroepsdocumenten, wetenschappelijke artikels en professionele presentaties te schrijven in een andere taal'* (wat over het algemeen betekent het publiceren van onderzoek) niet beoordeeld werd als noodzakelijke voorwaarde om te starten als logopedist. Deze competentie kan echter wel belangrijker worden naarmate de loopbaan van de logopedist vordert.

De competentie *'in staat zijn om beroepsdocumenten, wetenschappelijke artikels en professionele presentaties te lezen en te begrijpen in een andere taal'* alsook de competentie *'het gebruik van een andere taal'* behoren tot de twee minst geciteerde

competenties als zijnde noodzakelijk of wenselijk. Dit is mogelijk het gevolg van het feit dat de meeste wetenschappelijke literatuur geschreven is in het Engels en logischerwijze respondenten in Engelssprekende landen (maar ook in andere landen waar het Engels als taal wijd verbreid is) deze competentie als minder essentieel beoordelen.

Tabel 7.7 De tien generieke competenties die het minst frequent worden geciteerd als noodzakelijk door alle respondenten

Minst geciteerde noodzakelijke Generieke Competentie Descriptoren	
1.	Is in staat om beroepsdocumenten, wetenschappelijke artikels en professionele presentaties te schrijven in een andere taal
2.	Ontwikkelt een onderzoeksproject en voert het uit om een specifieke vraag effectief te beantwoorden
3.	Gepast leiding geven aan anderen
4.	Brengt anderen tot consensus
5.	Leidt nieuwe medewerkers en andere teamleden op
6.	Gebruikt e-learningtoepassingen en past zich aan aan nieuwe educatieve technologieën
7.	Is in staat om beroepsdocumenten, wetenschappelijke artikels en professionele presentaties te lezen en te begrijpen
8.	Neemt een nieuw initiatief of gaat een moeilijke uitdaging aan, indien nodig
9.	Biedt gepaste opleiding en training aan aan andere beroepsbeoefenaars of anderen die betrokken zijn bij hun cliënten
10.	Evalueert de methodologie, resultaten en analyses van gerapporteerde onderzoeksprojecten om de waarde ervan in te schatten

7.4 Discussie en implicaties van de bevindingen

Het is duidelijk dat beroepsspecifieke competenties gerelateerd aan onderzoek, diagnose, behandeling, preventie en counseling in het gebied van communicatiestoornissen en slikmoeilijkheden cruciaal zijn en dienen benadrukt te worden in de logopedieopleiding. Academici, afgestudeerden en werkgevers kwamen in hoge mate overeen dat de overkoepelende competentie '*kan onderzoeken, diagnosticeren en behandelen bij spraak- en taalstoornissen*' essentieel is voor een logopedist om te kunnen starten als beginnende beroepsbeoefenaar. Hoewel er grote overeenstemming bereikt werd omtrent het belang van beroepsspecifieke competenties, was er tevens enige variatie in de verschillende prioriteiten tussen de bevroegde groepen ten aanzien van de 60 beroepsspecifieke competenties. Academici bijvoorbeeld legden wat meer nadruk op items als '*kan mondeling en schriftelijk onderzoeksresultaten*

rapporteren, met inbegrip van analyse en interpretatie van onderzoeksinformatie', terwijl afgestudeerden en werkgevers frequenter *'begrijpt de professionele rollen en grenzen van een logopedist'* citeerden.

Wat de generieke competenties betreft, worden inter- en intrapersoonlijke competenties het meest frequent beschouwd als noodzakelijk voor initiële logopedieopleidingen en zouden daarom zorgvuldig aan bod moeten komen in de opleiding. Instrumentele competenties worden ofwel 'noodzakelijk' of 'wenselijk' genoemd, terwijl systemische competenties gerelateerd aan management en onderzoek hoogstens als 'wenselijk maar niet noodzakelijk' voor beginnende beroepsbeoefenaars aangegeven worden. De meest geciteerde 'noodzakelijke' generieke competentie bij zowel afgestudeerden, werkgevers als academici is *'toont gedrag dat eerlijk, oprecht en betrouwbaar is'*. De competentie *'geeft accurate feedback op een begrijpelijke en empathische manier'* wordt door academici als eerste aangeduid, door werkgevers als tweede en door afgestudeerden als vierde.

Vergelijkbaar werd de generieke competentie *'toont empathie ten overstaan van cliënten en collega's'* als noodzakelijk aangegeven door afgestudeerden en werkgevers (derde), en iets minder vaak (vierde) door academici.

Er zijn nog andere variaties binnen de groepen. Zo scoren werkgevers en afgestudeerden 'noodzakelijk' voor de competentie *'neemt levenslang verantwoordelijkheid voor eigen ontwikkeling van kennis en vaardigheden'*. Daarentegen hechten academici dan weer meer belang aan *'gebruikt adequate, effectieve vaardigheden en materialen in schriftelijke, mondelinge en visuele communicatie en instructie'*. Deze variaties reflecteren duidelijk het verschil in perceptie van elke categorie van respondenten ten aanzien van het relatieve belang op welk moment in de ontwikkeling van de logopedist deze generieke kerncompetenties getoond moeten worden.

Verschillen kunnen ook toegeschreven worden aan de verschillende verwachtingen bij de drie groepen ten aanzien van het relatieve belang van bepaalde competenties of zich ontwikkelende competenties. Dit is onder meer duidelijk voor de competenties gerelateerd aan onderzoek.

Alhoewel algemeen aangenomen wordt dat een pas afgestudeerde logopedist in staat moet zijn om onderzoeksgelateerde competenties te demonstreren, kan het niveau waarop echter variëren. Verwachtingen kunnen ook een weerspiegeling zijn van het startniveau en het type van programma(s), die in een bepaald land aanwezig zijn. Uit de resultaten van de opleidingsvragenlijst blijkt duidelijk dat programma's onderling sterk variëren in de relatieve tijdsbesteding en in de diepgang van de studie van onderzoeksmethoden. Zoals mag worden verwacht, benadrukken academische respondenten meer de kennisbasis (onderliggende competentie), terwijl werkgevers meer bezorgd zijn om de getoonde vaardigheden van logopedisten.

7.5 Conclusies

7.5.1 Theorie en praktijk

De opleiding van logopedisten vereist het verwerven en het kunnen demonstreren van competenties die zowel een complexe interactie tussen theorie en praktijk omvatten als noodzakelijke interactieve vaardigheden. Beide zijn essentieel om effectief evidence based te kunnen handelen. De eigenheid van het beroep van logopedist en van de wetenschap logopedie eist van een initiële logopedieopleiding dat zij studenten aflevert die een reeks beroepsspecifieke en generieke competenties hebben verworven, die hen in staat stelt om veilig en effectief te handelen. Een heel opvallend kenmerk van de algemene resultaten (en dit is inderdaad geruststellend), was de mate van overeenstemming tussen academici, afgestudeerden en werkgevers met betrekking tot de beroepsspecifieke en generieke competenties die noodzakelijk geacht worden als startkwalificaties voor een praktiserend logopedist.

Beroepsspecifieke competenties zijn eenduidig allemaal gerelateerd aan effectief onderzoek, diagnose, behandeling, preventie en counseling van cliënten en hun omgeving op het gebied van communicatiestoornissen en slikmoeilijkheden. De generieke competenties die specifiek relevant zijn voor de pas afgestudeerde logopedist, zijn gerelateerd aan inter- en intrapersonlijke competenties. Attitude en persoonsgebonden vaardigheden zoals empathie en begrip zijn noodzakelijk om effectief te zijn in therapeutische relaties met cliënten en collega's, om cliëntgegevens te verzamelen en voor het maken van gepaste cliënt- en evidence based klinische beoordelingen.

7.5.2 Leren op, tijdens en door stage

Gesuperviseerde en begeleide klinische stages zijn cruciaal. Deze leeromgeving biedt de logopediestudent de kans te leren, te oefenen en de noodzakelijke competenties te ontwikkelen en zodoende een gekwalificeerd beroepsbeoefenaar te worden. De kwaliteit en timing van de stages binnen het curriculum dienen zorgvuldig gepland te worden. Dit om de logopediestudent de kans te geven om de noodzakelijke expertise op te bouwen. Expertise die nodig is om te reflecteren over en begrip te ontwikkelen voor de complexiteit van een correcte klinische beslissing. Een beslissing gebaseerd op het verzamelen en het afwegen van het best mogelijke bewijs in eender welke situatie. We hebben op basis van de resultaten ook kunnen vaststellen dat in logopedieopleidingen een geïntegreerd curriculum, waarvan klinisch leren in de authentieke praktijksituatie deel uitmaakt, de norm is overal in Europa en internationaal (zie hoofdstuk 6). Hoewel de hoeveelheid binnen- en buitenschools leren nog sterk kan variëren, is er algemene overeenstemming dat het een essentiële factor is, die zorgvuldig opgebouwd moet worden in het leerproces.

7.5.3 Benchmarks voor logopedieopleidingen: Europese standaarden

De lijst van de competenties voor pas afgestudeerde logopedisten, die door alle stakeholders het meest als noodzakelijk werden geciteerd, zijn opgenomen in Annex I. Dit document kan beschouwd worden als een Europees brede consensus betreffende gemeenschappelijk erkende standaarden waaraan elke logopedist moet beantwoorden om zijn beroep te kunnen uitoefenen. Deze lijst kan ook gezien worden als streefnorm waaraan elke initiële logopedieopleiding in Europa zou moeten voldoen.

7.5.4 Praktijkgericht, doelgericht en toekomstgericht

De beginnende beroepsbeoefenaar die aangetoond heeft de basiscompetenties verworven te hebben en die gekwalificeerd is, heeft de positie verworven in staat te zijn tot onafhankelijk logopedisch handelen. Levenslang leren en voortgezette professionele ontwikkeling zal hoe dan ook steeds noodzakelijk zijn voor verdere ontwikkeling en voor het op peil houden van alle wenselijke logopedische handelingen. Dit moet worden aangemoedigd gedurende de gehele loopbaan. De logopedist zal tijdens de eerste jaren na het afstuderen veel profijt kunnen hebben van een ondersteunende werkomgeving, waarin ook plaats is voor een mentor. Zoals hierboven beschreven, is logopedie een voortdurend evoluerend dynamisch beroep, dat in staat moet zijn zich aan te passen aan de veranderende behoeften van de samenleving en om nieuwe wetenschappelijke en technologische toepassingen blijvend te integreren.

Voortdurende professionele ontwikkeling is dan ook een noodzaak voor de gekwalificeerde logopedist om doelgericht te kunnen blijven werken in de praktijk. Vanuit dit standpunt is de hier voorgestelde lijst van noodzakelijke startcompetenties een tijdelijk gegeven. De lijst zal regelmatig moeten herzien en aangepast worden om de ontwikkelingen in onderwijs en beroep blijvend te weerspiegelen.